

Utan rättigheter – övning i mänskliga rättigheter

A. MUNTLLIG ÖVNING I PAR

- Läs igenom FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (nästa sida) som kom till 1948.
- Utifrån innehållet i filmen ska ni ta fram tre exempel på då de mänskliga rättigheterna bröts.
- Ge exempel på när de mänskliga rättigheterna bryts idag, i Sverige eller i världen.
- Diskutera i helklass de exempel som ni hittat.

B. SKRIVÖVNING – BREV INIFRÅN POL POTS KAMBODJA

- Välj en av följande personer a) journalisten Sok Keo, b) 10-åriga bondflickan Chanhty, c) företagaren Ngorn Ly.
- Skriv ett personligt brev utifrån hur du tror att din person skulle uppleva sina levnadsvillkor och sin brist på mänskliga rättigheter i Kambodja.
- Brevet din person skriver är till en släkting som bor i Sverige. (I den här övningen får du bortse från den censur som fanns.)

Foto: UN Photo

FN:s Allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

FN:s Allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna består av 30 artiklar. Nedan presenteras en förenklad översättning (ur Pådraget, Amnesty International).

Artikel 1.

Alla människor är födda fria. De är lika mycket värda och har lika rättigheter. De har förstånd och samvete och bör behandla varandra som om de tillhörde samma familj.

Artikel 2.

Alla människor ska ha de friheter och rättigheter som står i den här förklaringen. Man ska inte göra någon skillnad på dem som hör till andra folkslag eller som har en annan hudfärg. Man ska inte ha olika rättigheter för flickor och pojkar eller för kvinnor och män. Det ska inte spela någon roll vilken tro man har, vilket parti man röstar på eller vilket land man kommer ifrån. Man ska inte ha andra rättigheter därför att man rik eller därför att man tillhör en mäktig och känd familj.

Artikel 3.

Alla människor har rätt att leva. De ska vara fria så att de själva kan bestämma över sitt liv. De ska kunna leva i trygghet och säkerhet.

Artikel 4.

Ingen får hållas som slav eller träl. Det är förbjudet att sälja och köpa människor.

Artikel 5.

Ingen får utsättas för tortyr eller annan grym och omänsklig behandling. Man får inte straffa en människa som om hon skulle vara alldeles värdelös.

Artikel 6.

Vem som helst har rätt att överallt bli erkänd och behandlad som en egen person.

Artikel 7.

Lagar ska gälla lika för alla människor och ge alla människor samma skydd. Alla har rätt att få skydd mot de orättvisor som beskrivs i den här förklaringen.

Artikel 8.

Alla har rätt att få hjälp av sitt lands domstolar om någon försöker att ta ifrån dem de rättigheter som de ska ha enligt lagen.

Artikel 9.

Ingen får anhållas, fängslas eller tvingas lämna sitt land utan anledning och rimlig förklaring.

Artikel 10.

Alla har samma rätt till en rättvis och öppen rättegång vid en opartisk domstol. Det gäller både när man vill bestämma vilka skyldigheter en person har och när man anklagar någon för ett brott.

Artikel 11.

1. Alla som anklagas för något brott har rätt att betraktas som oskyldiga tills en domstol har bevisat att de har begått brottet. Det ska bevisas vid en rättegång som inte är hemlig och där den misstänkte har alla möjligheter att försvara sig.
2. Ingen får dömas för något som inte var förbjudet när man gjorde det. Man får inte heller dömas till hårdare straff än vad som gällde när man begick ett visst brott.

Artikel 12.

Myndigheter och andra får inte utan anledning och förklaring blanda sig i människors privatliv, kontrollera deras familj, bostad eller brevvärding. De får inte heller utan anledning göra något som skadar en människas rykte. Alla människor har rätt att få laglig hjälp mot sådan inblandning.

Artikel 13.

1. Alla har rätt att resa vart som helst inom sitt land och att själva välja var de vill bo.
2. Alla har rätt att lämna varje land, också sitt eget, och de har alltid rätt att återvända till sitt eget land.

Artikel 14.

1. Alla har rätt att söka skydd i andra länder om de är utsatta för förföljelse.
2. Den här rätten gäller inte om man är eftersökt för något brott eller för handlingar som strider mot den här förklaringen.

Artikel 15.

1. Alla har rätt att höra hemma i något land, att vara medborgare i något land.
2. Ingen myndighet får utan anledning eller förklaring ta ifrån en människa hennes medborgarskap eller hindra att hon söker medborgarskap i ett annat land.

Artikel 16.

1. Alla vuxna människor har rätt att gifta sig och bilda familj. Det ska inte spela någon roll vilken tro de har eller vilket folkslag de tillhör. De har lika rättigheter både när de vill gifta sig, när de är gifta, och om de vill skilja sig.
2. När några gifter sig ska båda två vara överens om att de verkligen vill det.
3. Familjen är en naturlig och viktig del av samhället och har rätt till skydd.

Artikel 17.

1. Alla människor har rätt att äga saker, både ensamma och tillsammans med andra.
2. Man får inte orättvist och utan anledning ta ifrån någon människa vad hon äger.

Artikel 18.

Alla människor har rätt att tänka och tro vad de vill. Så länge de inte skadar andra har de rätt att handla efter sitt samvete och enligt sin tro. De har också rätt att gå över till en annan tro. De har rätt att ensamma eller tillsammans med andra ha under-

visning i sin tro, hålla andakter och gudstjänster. De har rätt att följa de vanor som hör till deras tro.

Artikel 19.

Alla människor har rätt att tycka vad de vill och framföra sin mening. De har rätt att ta reda på andras meningar och idéer – att ta emot dem och att sprida dem på vilket sätt som helst och över alla gränser.

Artikel 20.

1. Alla människor har rätt att ordna och delta i fredliga möten och att tillhöra fredliga föreningar.
2. Ingen får tvingas att vara medlem av en förening.

Artikel 21.

1. Alla har rätt att delta i sitt lands styrelse, direkt eller genom personer som de har varit med att välja i fria val.
2. Alla ska ha lika rätt när det gäller att kunna bli anställda i samhällets tjänst.
3. Landet ska styras så som flertalet invånare vill ha det. Med jämna mellanrum ska man ordna val där de röstande har flera möjligheter att välja mellan. Vid valen ska alla vuxna ha samma rätt att rösta och att lägga varsin röst i varje val. Röstningen ska gå till så att alla som vill hålla hemligt hur de har röstat ska kunna göra det.

Artikel 22.

Som medlemmar i samhället har alla lika rätt till trygghet när det gäller allt sådant som är nödvändigt för att kunna överleva. Genom det egna samhället och genom samarbete mellan olika länder ska man ordna det så att alla kan leva och utvecklas som fria, trygga och självständiga människor.

Artikel 23.

1. Alla har rätt att få ett arbete och att själva välja vad de vill arbeta med. På arbetsplatsen ska de behandlas rättvist och ha det ordnat så att de inte tar skada av arbetet. De har rätt till skydd mot arbetslöshet.
2. Alla har rätt till lika lön för lika arbete.
3. Alla som arbetar har rätt till en rättvis och tillräcklig lön som gör att de och deras familj kan leva som människor. Om det behövs ska de kunna få ytterligare bidrag av samhället.
4. Alla har rätt att bilda och att gå med i fackföreningar som försvarar arbetarnas intressen.

Artikel 24.

Alla människor har rätt till vila och fritid. Arbetstiden får inte vara så lång att det inte blir någon fritid kvar. Man har rätt till semester utan avdrag på lönen.

Artikel 25.

1. Alla människor har rätt till så goda inkomster att det räcker för att de ska vara friska och må bra. De ska ha mat, kläder, bostad och stöd från samhället det de behövs. De ska få tillräcklig hjälp om de blir arbetslösa, sjuka eller invaliderade. Det gäller också

om någon i familjen dör, eller om de förlorar sina inkomster på något annat sätt som de inte själva råår för.

2. Mammor och barn har rätt till särskild värd och hjälp. Alla barn ska ha samma skydd av samhället, vare sig deras mamma och pappa är gifta eller inte.

Artikel 26.

1. Alla har rätt till undervisning. Den ska vara gratis åtminstone i grundskolan. Grundskolan ska alla barn gå i. Alla ska sedan ha möjlighet att fortsätta med yrkesutbildning eller teknisk utbildning. Den högre utbildningen ska vara öppen för alla som kan klara den.
2. Undervisningen ska ge alla möjlighet att utveckla sig efter sin förmåga och sina intressen. Den ska lära eleverna förstå hur viktigt det är med alla människors frihet och rättigheter. Den ska också lära dem att förstå och umgås med andra och kanske annorlunda människor. Undervisningen ska bidra till vänskapen mellan olika folk och folkgrupper och ge stöd åt FN:s arbete för freden.
3. Det är i första hand föräldrarna som har rätt att välja vilken sorts undervisning barnen ska ha.

Artikel 27.

1. Alla människor ska ha rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv. De ska ha lika rätt att njuta av konst i olika former: böcker, teater, film, bildkonst etc. De ska också ha rätt att ta del av vetenskapens framsteg inom olika områden.
2. Alla som har gjort något konstnärligt verk eller vetenskapligt arbete har rätt till skydd av sitt arbete och de inkomster det kan ge.

Artikel 28.

Alla har rätt till en sådan ordning i samhället och mellan länderna att de här friheterna och rättigheterna kan bli verklighet.

Artikel 29.

1. Alla människor har skyldigheter mot det samhälle som de behöver leva i för att kunna utvecklas på bästa sätt.
2. När man använder sina friheter och rättigheter måste man lyda de lagar som har kommit till för att skydda andras friheter och rättigheter. Man måste också lyda sådana lagar som har kommit till för att på ett rättvist sätt skydda samhällets ordning och utveckling.
3. Ingen får använda de här friheterna och rättigheterna för att angripa de grundläggande idéer som FN arbetar för.

Artikel 30.

Den här förklaringens friheter och rättigheter får inte användas av något land, någon grupp eller någon person för att försöka angripa andras rätt till samma friheter och rättigheter.